

Həqiqət nədir? - Üçüncü nömrə

Emmausa gedən yol

Jeff Pippenger

2023-09-07

Yəhyanın Müjdəsində, Son Şam yeməyindən dərhal sonra İsanın Getsemani bağına getməsinə qədər on dördüncü fəsildən on yeddinci fəslin sonunadək uzanan uzun bir rəvayət vardır. Növbəti məqalədə bu fəsillərə toxunmağı niyyət edirəm. Bu məqalə həmin fəsillərin anlaşılmasının üzərində qurulacağı əsasdır. Məsihin tarixinin islahat xətti baxımından, həmin fəsillərdə Məsihlə Onun şagirdləri arasındakı dialoq zəfərli girişdən dərhal sonra və çarmıxdan dərhal əvvəl baş verir. İsa Yerusəlimə daxil oldu, sonra şagirdlərlə son yeməyini yedi, sonra bu rəvayət baş verir və bundan sonra O, Getsemaniyə gedir və həmin gün gecəyarısı həbs edilir; çarmıxa çəkilməyə aparan yeddi mərhələli proses də beləliklə başlanır. Onlar peyğəmbərlik baxımından, yeddinci ay hərəkəti ilə təmsil olunan bir tarixdə, Exeter düşərgə yığınağından dərhal sonra və Böyük Məyusluqdan dərhal əvvəl yerləşirdilər. Son Şam yeməyindən dərhal sonra başlayan rəvayətdə İsanın dediyi ilk söz budur:

Qoy qəlbiniz təşvişə düşməsin: Allaha iman edirsiniz, mənə də iman edin. Yəhya 14:1.

Böyük bir məyusluğun cəmi bir neçə saat sonra baş verəcəyini bilən İsa, qarşıdan gələn böhran üçün şagirdlərini möhkəmləndirməyə çalışdı. Yeddi göy gurultusu kimi simvollaşdırılan hadisələri təşkil edən dörd işarə nöqtəsinin daxilindəki gizli peyğəmbərlik xətti, Yəhyanın Müjdəsindəki bu hekayənin üç mərhələsinin baş verdiyi tarixdir. Yeddi göy gurultusunun daxilindəki həmin gizli xətt, ilk məyusluqdan son məyusluğa qədər olan tarixi təmsil edir.

İsa onlara ürəklərinin “təlaşa düşməməsini” söyləməzdən az əvvəl, Yəhuda İskaryot üçüncü və son dəfə Sinedriona getmək məqsədilə şam yeməyindən ayrılmışdı. O, üçüncü görüşü üçün şam yeməyindən ayrıldıqda, sınaq müddətini bağlamış oldu.

Yeddi gurultunun rəmzi daxilindəki gizli xəttin kontekstində Məsihin təntənəli girişi, ibadət edənlərin iki sinfinin zahir olduğu Gecəyarısı Nidasını təmsil edir. İvrit dilində “həqiqət” sözünü yaratmaq üçün işlədilən orta hərfin əlamət-nişanı, ivrit əlifbasının on üçüncü hərfidir. On üç üsyanı təmsil edir və peyğəmbərlik əlamət-nişanı olaraq o, axmaq bakirələrin üsyanın bir təzahürünü təmsil etdiyi Gecəyarısı Nidasını təmsil edir; necə ki, təntənəli girişin əlamət-nişanı zamanı Yəhuda da belə edir.

“Buğdanın arasında ziyanlı alaq otları olub və həmişə də olacaq, ağıllı bakirələrlə birlikdə ağılsız bakirələr, çıraqları ilə bərabər qablarında yağı olmayanlar da olacaq. Məsihin yer üzündə təşkil etdiyi cəmiyyətdə tamahkar bir Yəhuda var idi və onun tarixinin hər mərhələsində cəmiyyətdə Yəhudalar olacaq.” Signs of the Times, 23 oktyabr 1879.

Yəhuda pulu geri qaytardıqda, Qayafaya və sonra Məsihə öz xəyanətini etiraf etdikdə, bundan sonra gedib özünü asdı. O, məhkəmə zalından çıxarkən, yağ əldə etmədiklərini anladıqları zaman ağılsız bakirələrin düşdüyü çıxılmaz vəziyyəti ifadə edən sözlərin eynisini fəryad etdi.

“Yəhuda yalvarışlarının əbəş olduğunu gördü və ‘Çox gecdir! Çox gecdir!’ deyərək fəryad edərək zaldan bayıra atıldı. O, İsanın çarmıxa çəkildiyini görəck qədr yaşaya bilməyəcəyini hiss etdi və ümidsizlik içində gedib özünü asdı.” *Desire of Ages*, 722.

Yəhuda saxta Gecəyarısı Nidası xəbərini belə təsvir edir: “zaldan tələsik çıxaraq qışqırdı: Artıq çox gecdir! Artıq çox gecdir!” Bu xəbər həmişə iki sinif ibadət edəni üzə çıxarır və necə ki, Millerçi tarixdə həqiqi Gecəyarısı Nidası xəbəri gəlib çatdıqdan sonra ağılsız bakirələr saxta bir xəbərlə davam edirlər. Beləliklə, Millerçi tarixdə biz William Milleri rəhbər seçən, lakin üçüncü mələyin xəbərini rədd edən və Məsihə Ən Müqəddəs Yərə qədər tabe olan kiçik sürüyə qarşı çıxan hərəkəti görürük.

“Ağlım gələcəyə aparıldı; o zaman işarə veriləcək: ‘Budur, Bəy gəlir; Onu qarşılamağa çıxın.’ Lakin bəziləri çıraqlarını yenidən doldurmaq üçün yağ əldə etməyi təxirə salmış olacaqlar və çox gec anlayacaqlar ki, yağın təmsil etdiyi xasiyyət başqasına ötürülə bilən deyildir.” *Review and Herald*, 11 fevral 1896.

Gizli tarixin üçüncü nişanı mühakiməni təmsil edir və İbrani əlifbasının son hərfi ilə təmsil olunur. Bu hərflər “Tav”dır və yazıldığı xaq şəklində olur. Xaq mühakiməni təmsil edir.

Millerçi tarixindəki ilk məyusluqdan Gecəyarısı Fəryadınadək, yaxud əlifbanın alfa hərfindən on üçüncü hərfinədək, zaman dövrünü təmsil edən bir nişan vardır; bu dövr on bakirə məsəlindəki ləngimə vaxtı kimi müəyyən edilir və həmin ləngimə vaxtı Habakkuk kitabının ikinci fəslində də mövcuddur. Gecəyarısı Fəryadından, yaxud üsyanın on üçüncü hərfindən böyük məyusluğa, yəni əlifbanın son hərfinədək, yenə də bir zaman dövrü vardır ki, buna “yeddinci ay hərəkəti” deyilirdi; bu, onun yeddi ay davam etməsinə görə deyil, ona görə idi ki, Gecəyarısı Fəryadının xəbəri Məsihin yəhudi təqviminin yeddinci ayının onuncu günündə, yəni Kəffarə Günündə gələcəyini bildirirdi.

Yəhyanın on dördüncü fəslindən on səkkizinci fəslinədək olan rəvayətin konteksti, Millerçi tarixinin yeddinci ay hərəkətini təmsil edən bir zaman dövründə başlanır. Yəhya Müjdəsindəki bu rəvayətin əsas yükü, şagirdləri çarmıxın gələcək böhranına (“Tav” hərfi) hazırlamaqdır. Buna görə də Məsih bildirir ki, Onun ölümündən Atasının yanına qalxıb yenidən qayıdacağı vaxta qədər olan müddət şagirdləri üçün kədər, qeyri-müəyyənlik və məyusluq dövrü olacaqdır. İslahat xətlərinin şəhadətində təmsil olunan bütün ilk məyusluqların peyğəmbərlik xüsusiyyətlərində olduğu kimi, bu məyusluq da əvvəlcədən açıqlanmış mühüm bir həqiqətə etinasızlıq nəticəsində meydana gələn bir vəziyyəti ehtiva edir. Məsihin çarmıxdakı ölümü mühüm bir həqiqət idi və belə olaraq qalır; O, şagirdlərə birbaşa çarmıxa çəkiləcəyini və diriləcəyini söyləmişdi, lakin böhran o qədər böyük, o qədər sarsıdıcı idi ki, onlar xatırlamalı olduqlarını unutdular.

“İsrailin Ümidi olan Məsih çarmıxa çəkilib, Nikodemusa dediyi kimi yuxarı qaldırıldığı zaman, şagirdlərin ümidi İsa ilə birlikdə öldü. Onlar bu işi izah edə bilmirdilər. Məsihin bu barədə əvvəlcədən onlara dediklərinin hamısını anlaya bilmirdilər.” *Faith and Works*, 63.

Baxdığımız Yəhyanın dörd fəslindəki bütün rəvayətin yükü bundan ibarət idi ki, İsa şagirdlərini İsanın gecəyarısı həbs olunmasından başlayaraq, O, Atasının yanına yüksəlib oradan qayıdanadək yaşayacaqları məyusluq dövrünə hazırlayırdı. Yəhyanın bu dörd fəslində Məsihin şagirdlərdən

uzaqda olduğu həmin zaman dövrü bir ləngimə vaxtını təmsil edir. Tarixi baxımdan, mənim ləngimə vaxtı kimi müəyyən etdiyim həmin zaman dövrü xaç böhranından sonra baş verdi. İndi nəzərdən keçirməyə hazırlaşdığımız bu dörd fəsildə isə onlar peyğəmbərlik baxımından xaçın böyük məyusluğundan sonra deyil, ilk məyusluqla başlayan ləngimə vaxtını təmsil edirlər.

Nə üçün mən belə irəli sürürəm ki, Məsihin Öz şagirdlərini hazırladığı son məyusluq, Məsihin islahat xəttində ilk məyusluq olan Lazarın ölümünü təmsil edirdi? Bu sual, Yəhyanın dörd fəslindəki rəvayəti, indi yeddi ildırımın gizli tarixi ilə əlaqədar açılmaqda olan həqiqətləri təsdiq edən işıqda görə bilməyimizdən əvvəl həll olunmalıdır.

Məsihin tarixində Lazarın ölümü ilə dirilməsi arasındakı zaman dövrü ləngimə vaxtına uyğun gəlir. Sonra Məsih zəfərli girişini etmək üçün Yerusəlimə gedir. Yəhya on dördə Məsih şagirdlərinə artıq ləngimə vaxtı Gecəyarısı Hayqırtısı xəbərinin gəlişi ilə başa çatdıqdan sonra başlamış yeddinci ay hərəkətinin tarixi zamanı danışır; həmin xəbər yeddinci ay hərəkətini başlatmışdı.

İbranicədə “həqiqət” sözünün, yeddi gurultunun simvolik tarixindən açılmış olan gizli tarixin müəyyənləşdirilməsini necə təsdiq etdiyini anlamaq üçün, Məsihin Yəhyanın on dördüncü fəslindən on yeddinci fəslindəki şagirdlərinə həmin vaxt verdiyi ismarıcın diqqətlə təhlil olunması tələb olunur. Böyük məyusluğun nişanəsinin birinci məyusluğun nişanəsini izah etmək üçün necə istifadə olunduğuna dair bir nümunə, Emmausa gedən yolda şagirdlərin təcrübəsində müşahidə oluna bilər.

Millerçi tarixində gözləmə müddətinə son qoyan şey 1843-cü ilə aid əvvəllər uğursuz olmuş proqnozun düzəldilməsi idi. Böyük Məyusluqla yekunlaşan yeddinci ay hərəkətini meydana gətirən xəbərin inkişafında Samuel Snoun gördüyü işi, Samuel Snoun nəşr olunmuş yazıları və Exeter çadır toplantısına qədər aparıcı ictimai çıxışları vasitəsilə anlayışda necə inkişaf etdiyini izləməklə, tarixi cəhətdən izləmək mümkündür. İlham olunmuş şərh bu inkişafa, sadəcə Snounun son nəticədə formalaşmış xəbərinin tarixi inkişafı kimi deyil, fərqli şəkildə yanaşır. Bacı Uayt bizə bildirir ki, bu xəbər Rəbb Öz əlini Habakkukun 1843-cü il cədvəlindəki rəqəmlərdə olan bir səhvdən çəkdiyi zaman tanındı.

“Mən Allahın xalqını sevincli ümid içində, öz Rəbbini gözləyən halda gördüm. Lakin Allah onları sınağa qərar almışdı. Onun əli peyğəmbərlik dövrlərinin hesablanmasındakı bir xətanı ört-basdır etmişdi. Öz Rəbbini gözləyənlər bu xətanı aşkar etmədilər, vaxta qarşı çıxan ən alim adamlar da onu görə bilmədilər. Allah belə qərar almışdı ki, Onun xalqı məyusluqla qarşılaşsın. Vaxt keçdi, və Xilaskarlarını sevincli ümidlə gözləmiş olanlar kədərli və ruhdan düşmüş oldular; halbuki İsanın zühurunu sevməmiş, lakin xəbəri qorxu üzündən qəbul etmiş olanlar Onun gözlənilən vaxtda gəlməməsindən məmnun idilər. Onların etiqafı qəlbə təsir etməmiş və həyatı paklamamışdı. Vaxtın keçməsi belə qəlbləri aşkara çıxarmaq üçün çox münasib şəkildə hesablanmışdı. Həqiqətən də öz Xilaskarlarının zühurunu sevən kədərli, məyus olanları məsxərəyə qoymaq və onlara istehza etmək üçün ilk dönənlər məhz onlar oldular. Mən Allahın hikmətini gördüm ki, Öz xalqını sınayır və sınaq saatında geri çəkiləcək, dönəcək olanları üzə çıxarmaq üçün onlara dərin bir imtahan verir.”

“İsa və bütün səmavi qoşunlar canlarının sevdiyi Şəxsi görməyi şirin bir ümidlə arzulamış olanlara rəhm və məhəbbətlə baxırdılar. Mələklər onların ətrafında dolaşır, sınaq saatında onlara dayaq olmaq üçün hazır dururdular. Səmavi xəbəri qəbul etməyə etinasız yanaşmış olanlar qaranlıqda qaldılar və Allahın qəzəbi onların üzərinə alovlandı, çünki O, onlara göydən göndərdiyi nuru qəbul etmək istəmədilər. Rəblərinin nə üçün gəlmədiyini anlaya bilməyən o sadıq, məyus insanlar qaranlıqda buraxılmadılar. Onlar yenidən peyğəmbərlik dövrlərini araşdırmaq üçün Müqəddəs Kitablarına yönəldildilər. Rəbbin əli rəqəmlərin üzərindən götürüldü və xəta izah olundu. Onlar gördülər ki, peyğəmbərlik dövrləri 1844-cü ilə qədər uzanır və peyğəmbərlik dövrlərinin 1843-cü ildə bitdiyini göstərmək üçün təqdim etdikləri həmin dəlillər, onların 1844-cü ildə başa çatacağını da sübut edirdi. Allahın Kəlamından gələn nur onların vəziyyəti üzərinə saçırdı və onlar bir ləngimə vaxtını aşkar etdilər — “Baxış geciksə də, onu gözlə.” Məsihin dərhal gəlişinə olan məhəbbətlərində onlar baxışın ləngiməsini nəzərdən qaçırmışdılar; halbuki bu, həqiqi gözləyənləri aşkara çıxarmaq üçün nəzərdə tutulmuşdu. Yenə də onların bir zaman nöqtəsi var idi. Lakin mən gördüm ki, onların çoxu 1843-cü ildə imanlarını səciyyələndirmiş olan o qeyrət və qüvvət dərəcəsinə sahib olmaq üçün ağır məyusluqlarından yüksələ bilmirdi.”

“Şeytan və onun mələkləri onlar üzərində qələbə çaldılar və xəbəri qəbul etməyənlər, bunu adlandırdıqları kimi, aldanışı qəbul etməməkdə öz uzaqgörən mühakimələri və müdriklikləri ilə özlərini təbrik edirdilər. Onlar anlamırdılar ki, Allahın özləri barəsində olan məsləhətini rədd edir və göydən göndərilmiş xəbəri yaşayan Allahın xalqını çaşdırmaq üçün Şeytan və onun mələkləri ilə birlikdə çalışırdılar.”

“Bu xəbərə iman edənlər kilsələrdə zülmə məruz qalırdılar. Bir müddət bu xəbəri qəbul etməyənlər, ürəklərindəki hissləri həyata keçirməkdən qorxu ilə saxlanılırdılar; lakin vaxtın keçməsi onların həqiqi hisslərini üzə çıxardı. Onlar gözləyənlərin məcbur olduqlarını hiss etdikləri şəhadəti — peyğəmbərlik dövrlərinin 1844-cü ilə qədər uzandığını — susdurmaq istəyirdilər. İmanlılar öz yanlışlarını aydınlıqla izah edir və nə üçün 1844-cü ildə Rəbblərini gözlədiklərinin səbəblərini bildirirdilər. Onların əleyhdarları irəli sürülən qüvvətli dəlillərə qarşı heç bir dəlil gətirə bilmirdilər. Lakin kilsələrin qəzəbi alovlandı; onlar dəlillərə qulaq asmamağa və şəhadəti kilsələrdən kənarda saxlamağa qəti qərar vermişdilər ki, başqaları onu eşitməsin. Allahın onlara verdiyi nuru başqalarından əsirgəməyə cürət etməyənlər kilsələrdən çıxarıldılar; lakin İsa onlarla idi və onlar Onun camalının nurunda sevinirdilər. Onlar ikinci mələyin xəbərini qəbul etməyə hazırlanmışdılar.” Early Writings, 235–237.

Az əvvəl təqdim edilmiş tarixçə, digər məsələlərlə yanaşı, 18 iyul 2020-ci il təcrübəsini təsvir edir; lakin diqqətinizə çatdırmaq istədiyim məqam budur ki, Samuel Snow tərəfindən Exeter düşərgə toplantısında verilmiş Gecəyarısı Fəryadı ismarışı ilə təmsil olunan anlayış, Snow-un tarixi fəaliyyəti ilə deyil, Rəbbin əlinin hərəkəti ilə təmsil olunur. Onun əli bir səhvi örtmüşdü və O, əlini çəkdiyi zaman Millerçilər o zaman öz məyusluqlarını anlayabildilər, həmçinin ləngimə vaxtı kimi təmsil olunan dövrdə olmuş olduqlarını da anladılar.

Onun əlini geri çəkməsi, Emmausa gedən yolda olan şagirdlərlə bağlı həyatı əhəmiyyət daşıyan bir ünsürdür. Bu, “gözləmə vaxtı” kimi tanınan dövrün sonunu simvolizə edir və Gecəyarısı Harayı xəbəri ilə təmsil olunan anlayışla yekunlaşır. Lakin Emmaus nümunəsi çarmıxdan sonra baş verdi;

çarmıx isə Lazarın ölümü ilə bağlı ilk məyusluğu deyil, Böyük Məyusluğu təmsil edir.

Budur, onlardan ikisi həmin gün Yerusəlimdən təxminən altmış stadion uzaqlıqda yerləşən Emmaus adlı bir kəndə gedirdilər. Onlar baş vermiş bütün bu hadisələr barəsində bir-biri ilə danışmışdılar. Elə oldu ki, onlar öz aralarında söhbət edib mülahizə yürüdərkən, İsanın Özü yaxınlaşıb onlarla birgə getməyə başladı. Lakin onların gözləri tutulmuşdu ki, Onu tanımasınlar. O onlara dedi: “Yolda gedərkən bir-birinizlə nə barədə danışırırsınız ki, belə qəmgin görünürsünüz?” Luka 24:13–16.

Mətnəki “gözlər” sözü, gözün fiziki orqanından daha çox, görməni ifadə edir. “Tutulmuş” sözü qüvvə mənasını verir. Şagirdlər çarmıxın görüntüsünü dərk edə bilmirdilər, çünki Məsih onların çarmıxın peyğəmbərlik görüntüsünü görmək qabiliyyətini örtmüşdü. Məsihin əli Onun qüdrətinin rəmzidir. İsanın müəyyən etdiyi kədər onların böyük məyusluğunu ifadə edirdi. Məyus olmuş şagirdlərin sonrakı söhbətindən sonra Məsih danışmağa başladı.

O, onlara dedi: Ey ağılsızlar və peyğəmbərlərin söylədiyi hər şeyə inanmaqda ürəyi ağır olanlar! Məgər Məsihin bu əzabları çəkməsi və öz izzətinə daxil olması gərək deyildimi? Sonra Musadan və bütün peyğəmbərlərdən başlayaraq, bütün Müqəddəs Yazılarda Özü haqqında olanları onlara izah etdi. Onlar getdikləri kəndə yaxınlaşdılar; O isə daha uzağa gedəcəkmiş kimi davrandı. Lakin onlar Onu saxlayıb dedilər: Bizimlə qal, çünki axşam düşür və gün artıq xeyli keçib. O da onlarla qalmaq üçün içəri girdi. Luka 24:25–29.

İsa şagirdlərə Müqəddəs Kitabın təfsirində “tarixçi” metodologiyadan istifadə etməklə təlim verdi; Musadan etibarən peyğəmbərlik xətlərini müqəddəs tarix boyunca irəli apararaq çarmıxın tarixini müəyyən etdi. İsa məyus olmuş şagirdlərə təlim vermək üçün keçmiş peyğəmbərlik tarixinin xətlərindən, qədim yolları və sətir üzərinə sətir metodologiyasını təmsil edən həmin xətlərdən istifadə etdi. O, onlarsız yoluna davam edəcəkmiş kimi göründükdə, onlar Onu içəri girməyə və özləri ilə qalmağa təkidlə razı saldılar. Onlar ləngimə vaxtında idilər və Məsih Öz əlini onların gözləri üzərindən çəkmək üzrə idi. Onun əli çəkildikdə ləngimə vaxtı sona çatacaqdı və onlar qaranlıq içində tələsik Yerusəlimə, on bir şagirdin yanına qayıdarkən, Gecə Yarısı Fəryadı xəbərinin ötürülmə sürətini təmsil edirdilər.

Və belə oldu ki, onlarla birlikdə süfrədə oturarkən çörəyi götürdü, ona xeyir-dua verdi, parçaladı və onlara verdi. O zaman onların gözləri açıldı və Onu tanıdılar; O isə onların gözləri önündən yox oldu. Luka 24:31.

İsa peyğəmbərlik görüntüsünü anlamaqlarını tutub saxlayan əlini çəkdi və bunu etdiyi zaman onlar Onu tanıdılar. İsa onlara Gecəyarısı Fəryadının xəbərini gətirmişdi və onlar bunu yeyərkən qəbul etdilər, çünki hər bir xəbər yeyilməlidir. Onlar dərhal “ölkə boyunca gelgit dalğası kimi” on bir şagirdə xəbər verməyə tələsdilər.

Onlar bir-birinə dedilər: “Yolda bizimlə danışarkən və Yazıları bizə açarkən ürəyimiz daxilimizdə yanırdımı?” Həmin saat qalxıb Yerusəlimə qayıtdılar və on biri, həmçinin onlarla birlikdə olanları bir yerə yığılmış tapdılar. Onlar deyirdilər: “Rəbb həqiqətən dirilib və Şimona görünüb.” Onlar da yolda baş verənləri və çörəyi bölərkən Onu necə tanıdıqlarını danışdılar. Onlar bunları danışarkən İsanın Özü onların ortasında durub onlara dedi: “Sizə sülh

olsun.” Lakin onlar dəhşətə gəlib qorxdular və bir ruh gördüklərini zənn etdilər. O isə onlara dedi: “Nə üçün təşvişə düşmüşünüz? Nə üçün qəlblərinizdə belə düşüncələr doğur? Əllərimə və ayaqlarıma baxın; Mən Özüməm. Mənə toxunun və görün; çünki ruhun, sizdə Məndə gördüyünüz kimi, əti və sümükləri yoxdur.” Bunları söylədikdən sonra onlara əllərini və ayaqlarını göstərdi. Onlar isə sevincdən hələ də inana bilməyib heyranlıq içində ikən, O onlara dedi: “Burada yeyəcək bir şeyiniz varmı?” Ona bişmiş balıqdan bir parça və bal şanıdan verdilər. O da götürüb onların gözü qarşısında yedi. Sonra onlara dedi: “Bunlar hələ sizinlə birlikdə olarkən sizə söylədiyim sözlərdir ki, Musa Qanununda, peyğəmbərlərdə və məzmurlarda Mənim haqqımda yazılmış olanların hamısı yerinə yetməlidir.” O zaman Yazıları başa düşsünlər deyərək onların idrakını açdı. Luka 24:32–45.

Emmausa gedən yolda olan şagirdlərlə olduğu kimi, İsa Öz ölümünün və dirilməsinin tarixini izah etmək üçün Müqəddəs Kitabın keçmiş müqəddəs tarixləri ilə xəbəri təqdim edir və bunu onlara yemək nümunəsi verməklə etdi. Allahın xalqı xəbəri yeməlidir. Onların qeyri-müəyyənliyi və kədəri içində İsa, keçmişin müqəddəs tarixlərinin sətir üzərinə sətir bir araya gətirilməsinə əsaslanan indiki həqiqət xəbərinə onların anlayışını açmaqla, Öz ölümündən dirilməsinə, göyə yüksəlişinə və qayıdışına qədər baş vermiş ləngimə vaxtını sona çatdırır.

Buna görə də, Emmausa gedən yoldakı iki şagird (Bəhəryarısı Fəryadının xəbəri ilə birləşən və gücləndirilən ikinci mələyi təmsil edərək) çarmıxdan sonra gələn ləngimə vaxtını Bəhəryarısı Fəryadından əvvəl gələn ləngimə vaxtı kimi müəyyənləşdirirlər. Deməli, şagirdin məyusluğu böyük məyusluğu deyil, peyğəmbərlik xəttindəki ilk məyusluğu təmsil edir.

Sonra Emmaus hekayəsi məyus olmuş on bir şagirdlə təkrar olunur. İsa onlara qoşulur, “tarixçilik” metodologiyası vasitəsilə peyğəmbərlik sözünün yerinə yetməsinə onlara öyrədir və sonra yemək yeyərkən onların idrakını açır. Hekayənin başlanğıcı hekayənin sonunu müəyyən edir. Bundan sonra İsa çarmıxın məyusluğunun peyğəmbərlik baxımından birinci məyusluğa tətbiq edilə biləcəyinə dair üçüncü bir şahid irəli sürür. O, onlara yuxarıdan qüdrət alana qədər Yerusəlimdə qalması buyurmaqla bu tarixin quruluşuna dair üçüncü şahidi təqdim edir.

Və onlara dedi: Belə yazılmışdır və Məsihə əzab çəkmək, üçüncü gün ölümlər arasından dirilmək lazım idi; və tövbə ilə günahların bağışlanması Onun adı ilə bütün millətlər arasında, Yerusəlimdən başlayaraq, vəz olunmalı idi. Siz isə bu şeylərin şahidlərisiniz. Və budur, Mən Atamın vədini sizin üzərinizə göndərirəm; lakin siz yuxarıdan gələn qüdrətlə geyindirilənədən Yerusəlim şəhərində qalın. Və O, onları Betaniyaya qədər apardı, əllərini qaldıraraq onlara xeyir-dua verdi. Və belə oldu ki, onlara xeyir-dua verərkən onlardan ayrıldı və göyə qaldırıldı. Onlar isə Ona səcdə etdilər və böyük sevincə Yerusəlimə qayıtdılar; və daim məbəddə olub Allahı həmd edir və alqışlayırdılar. Amin. Luka 24:46–53.

Emmausa gedən yolda şagirdlərə dair təsvir, Onun ölümündən başlayaraq dirilib Atasının yanına yüksəlməsinə qədər davam edən bir gözləmə vaxtını müəyyən edir. Gözləmə vaxtı Emmaus şagirdləri üçün, keçmiş müqəddəs tarixlərin xətlərini bir araya gətirmə metodologiyası ilə, sətir üstünə sətir qoyularaq, çarmıx hadisələrinin xəbəri təsbit edildikdə başa çatdı. Sonra bu xəbər şagirdlər tərəfindən onu daşıya bildikləri qədər sürətlə çatdırıldı. Sonra İsa on bir şagirdlə görüşür, yenə yemək yeməyə istinad edilir, xəbəri sübut etmək üçün sətir üstünə sətir üsulundan istifadə

olunur və Emmaus şagirdlərində olduğu kimi, bundan sonra O, onların anlayışını açır və ayrılır. Lakin bundan əvvəl O, Yerusəlimdə gözləmə tarixini müəyyən edir; bu gözləmə vaxtı Pentikostda Müqəddəs Ruhun gəlişi ilə sona çatır.

İsa şagirdlərinə Yerusəlimdə qalması buyuranda, bu, Emmausa gedən yol hekayəsinin sonu idi. Hekayənin başlanğıcı bir məyusluğa təmsil edirdi; bunun ardınca bir gözləmə vaxtı gəlirdi; bunun ardınca isə Gecəyarısı Nidasının ismarıcını təmsil edən həqiqətin vəhyi gəlirdi. Həqiqətin həmin vəhyi, Məsih şagirdlərin gözlərini “tutmuş” olan əlini çəkdiyi zaman həyata keçdi. Bu, hekayənin başlanğıcıdır; hekayənin orta hissəsi isə eyni hekayədə təkrarlanır: Məsih Özünü on bir şagirdə aşkar edib Öz Kəlamı barədə onların anlayışını açmaqla məyusluğu aradan qaldırdı. Sonra isə böyük məyusluqla deyil, ilk məyusluqla başlayan eyni peyğəmbərlik quruluşunun son bir şahidi gəlir.

Emmausdan Pentikosta qədər olan tarix birinci məyusluğun, ləngimə vaxtının və Gecəyarısı Çağırışının üç şahidini təqdim edir; lakin bu üç şahidin hər birinin başlanğıcındakı sərhəd nişanəsi olan həqiqi məyusluq əslində birinci deyil, ikinci məyusluq idi. Millerçi tarixdə Böyük Məyusluq olan sərhəd nişanəsinin Millerçi tarixdəki birinci məyusluğa təsvir etmək üçün istifadə olunduğunu dərk etmək, son şam yeməyində baş vermiş yeməklə Getsemani bağında gecəyarısı baş vermiş həbs arasında Yəhyanın dörd fəslində rast gəldiyimiz rəvayəti anlamaq üçün zəruridir. Bunu da qeyd etmək yerinə düşər ki, İsa on bir şagirdə görünüb onlarla birlikdə yemək yediği zaman soruşdu: “Nə üçün təşvişə düşmüşünüz? və nə üçün qəlblərinizdə fikirlər doğur?”

Yəhyanın kitabında son şam yeməyini yedikdən dərhal sonra, nəzərdən keçirəcəyimiz hissə Məsihin onlara belə deməsi ilə başlayır: “Qoy ürəkləriniz narahat olmasın.” Beş gün ərzində onlar məhz həmin əmri unudular. Yəhyanın müjdəsinin on dördüncü fəslindən on yeddinci fəslindəki olan hissəsi, 18 iyul 2020-ci ilin ilk məyusluğunu təmsil edir; bu da bir gözləmə dövrünü başlayır, sınaq müddəti bağlanmazdan az əvvəl möhürü açılan İsa Məsihin Vəhyinə aparır və Gecəyarısı Hayqırtısının xəbərini təmsil edir. Həmin xəbər, yeddinci ay hərəkəti ilə öncədən nümunələndirilmiş və həmçinin Emmaus şagirdlərinin gecənin qaranlığında Qüdsə doğru sürətli qaçışı ilə də nümunələndirilmiş bir zaman dövrünü başlayır. Həmin tarix Məsih tərəfindən Özünü “Həqiqət” olaraq təmsil etmək üçün istifadə edilən üç ivrit hərfi ilə ifadə olunan tarixdir.

Yəhyanın bu dörd fəslinin hekayəsində biz yalnız Müqəddəs Ruhun işinin məhz həmin sözün eyni addımları kimi müəyyən edildiyini deyil, həm də indi irəli sürülən iddiaları dəstəkləyən ən güclü dəlili tapırıq: Gecəyarısı Hayqırtısı ismarıcının son yerinə yetməsi avqustun on ikisindən on yeddindəki Exeter düşərgə toplantısında indi tədricən təqdim olunur. Bu ismarıq nəhayət gözləyən müqəddəslər tərəfindən tanındıqda, həmin xəbərçilər “axır günlər”in son xəbərdarlıq ismarıcını məhv olmaqda olan bir dünyaya apardıqları zaman dünya bazar günü qanunu böhranına qərq ediləcəkdir.